

Nr 182

Av herrar **Björk** och **Möller**, om *ökad forskning angående Östeuropa*.

(Lika lydande med motion nr 215 i Andra kammaren)

Frågan om de organisatoriska formerna för en utbyggd forskning berörande Östeuropas stater har under det senaste året varit föremål för debatt i de olika nordiska länderna. Utgångspunkt för debatten har varit ett finländskt medlemsförslag i Nordiska rådet med hemställan att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att i Finland inrätta ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor. Medlemsförslaget har varit föremål för remissbehandling, varvid akademiska instanser i de olika nordiska länderna anfört skiftande synpunkter på det tänkta institutets förläggning och utformning. Från näringslivets sida har betygats intresse för utbyggnad av forskningen om Östeuropa, medan frågan om ett eventuellt instituts förläggning hållits öppen. Nordiska rådets kulturutskott har vid sitt sammanträde den 4—5 december 1969 beslutat uppskjuta ärendets behandling till första möte efter nästkommande session med Nordiska rådet.

Det är inte vår avsikt att söka påverka Nordiska rådets fortsatta behandling av det finländska medlemsförslaget även om vi hyser sympatier för de synpunkter på förslaget som Sveriges Förenade studentkårer anlagt i sitt remissyttrande. Framför allt finner vi det angeläget att frågan om Östeuropa-forskningens utbyggnad och utformning inte enbart betraktas som ett intresse för akademiker och företrädare för näringslivet. Hela problemkomplexet förtjänar att placeras in i ett större, allmänpolitiskt perspektiv. Sverige lika väl som övriga nordiska länder måste som arbetshypotes ha en fortsatt fredlig samlevnad med en grupp östeuropeiska stater, vilkas samhällsstruktur radikalt skiljer sig från de västeuropeiska staternas. Utbyggda kontakter och samarbete med dessa stater kan antas förbli ett väsentligt svenskt intresse. Möjligheterna till en sådan utbyggnad begränsas emellertid av otillräckliga kunskaper på svensk sida i fråga om vederbörande staters institutioner, samhällsstruktur och ekonomiska struktur. Om utsikterna till kontakt och samarbete skulle försämrats genom ändringar i det internationella läget, föreligger särskilda behov av kunskaper om vederbörande staters funktions- och reaktionssätt. I jämförelse med den forskning om Östeuropa som bedrivs i vissa andra stater måste motsvarande forskning i Sverige betecknas som klart underutvecklad.

Särskilt i Förenta staterna, England och Västtyskland har betydande forskningsresurser under efterkrigstiden inriktats på studium av östeuropeiska förhållanden. Detta forskningsarbete har avsatt många värdefulla resultat. Mot en koncentration av Östeuropa-forskningen till de nämnda staterna kan emellertid invändas, att deras allmänpolitiska och militärpolitiska orientering gör det möjligt att misstänkligöra vederbörande forskningsarbets objektivitet, vare sig sådana misstankar skulle vara berättigade eller ej. I stort sett samma argument som anförts för förläggande av ett internationellt fredsforskningsinstitut till Sverige skulle kunna hävdas till förmån för ett östeuropeiskt forskningsinstitut i vårt land. Vår alliansfria politik och vår strävan till godo förbindelser med både Väst och Öst borde undanröja misstankar om att samhällsvetenskaplig forskning i svensk regi, inriktad på Östeuropas stater, vore avsedd att tjäna politiska syften som stode i strid med vederbörande staters legitima intressen. Vår avsikt är dock inte att i nuläget yrka på upprättande av ett svenskt institut för Östeuropa-forskning i konkurrens med det föreslagna institutet i Finland. Däremot hävdar vi att det alldeles oberoende av vad som kan hända med det finländska förslaget är ett både svenskt och internationellt intresse att den samhällsvetenskapliga Östeuropa-forskningen i Sverige kraftigt utbygges. I vad mån en sådan utbyggnad bör ske inom ramen för ett institut med tvärvetenskaplig inriktning är en annan fråga, liksom också frågan om forskningens anknytning till olika universitet. Under alla förhållanden bör forskning om Östeuropa ges hög prioritet vid den fortsatta utbyggnaden av den samhällsvetenskapliga forskningens resurser, och vi finner det angeläget att riksdagen ger uttryck åt en opinion i denna riktning. Självfallet förutsätter en mera omfattande samhällsvetenskaplig forskning med inriktning på Östeuropa att tillgången på akademiker med kunskaper i vederbörande länders språk väsentligt ökas. En ökad språkvetenskaplig satsning, särskilt beträffande de slaviska språken, kan sålunda visa sig nödvändig. Möjligheterna till rekrytering av forskare av östeuropeiskt ursprung bör även beaktas.

En risk med den fortsatta debatten om nordiskt samarbete på Östeuropaforskningens område är att en sådan debatt kan göras till intäkt för passivitet på det nationella planet. Givetvis är det önskvärt att det nordiska forskningsarbetet på detta område samordnas och att t. ex. Finlands speciella resurser och erfarenheter väl utnyttjas. Men dels kan en lösning av samordningsproblemen ta avsevärd tid, dels kan man befara en tämligen steril konkurrens om ett eventuellt instituts förläggning. En utbyggnad av forskningen i de olika nordiska länderna bör inte fördröjas genom komplicerade samarbetsdiskussioner även om samordningsbehovet naturligtvis bör beaktas i samband med utbyggnaden.

Med hänvisning till ovan anförda synpunkter hemställer vi,

Motion i Första kammaren, nr 182 år 1970

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att forskning med anknytning till de östeuropeiska staterna bör erhålla hög prioritet vid den fortsatta utbyggnaden av den samhällsvetenskapliga och språkvetenskapliga forskningen, samt

att riksdagen måtte anhålla om utredning om formerna för utbyggnad av forskningen i Sverige angående de östeuropeiska staterna, varvid behovet av samordning med ett eventuellt nordiskt institut för östeuropeisk forskning beaktas.

Stockholm den 22 januari 1970

Kaj Björk (s)

Yngve Möller (s)